

# Průzkum při boji o velká města

Velká města a průmyslové oblasti nabývají v moderní bojové činnosti na významu. Středoevropský prostor je hustě osídlený a průmyslově velmi rozvinutý a západní Evropa má jednu z největších hustot obyvatel (200 a více obyvatel na 1 km<sup>2</sup>). Už sama tato skutečnost by měla stačit k vyvrácení ještě dnes se vyskytujících různých názorů o možnosti obcházet v průběhu bojové činnosti velká města a průmyslové oblasti, nebo je vyřadit jadernými zbraněmi. Sotva se vyskytnou operace a ještě vzácněji boje, zvláště při bojové činnosti bez použití jaderných zbraní, v nichž by se nepředpokládalo bránit nebo zmocnit se velkých měst. Bojů o velká města zúčastní se taktické a operačně taktické svazky v úzké součinnosti s letectvem. Bojová činnost ve středoevropském prostoru byla by vedena s největší úporností k získání a upevnění strategické iniciativy. Proto budou četná velká města součástí obranného systému nepřítelů.

Ve středoevropském prostoru je na ploše 400 km<sup>2</sup> průměrně 10 až 20 osad; asi 30 % obyvatel žije ve městech o více než 40 000 obyvatel. Příkladem je Německá spolková republika jako jedna z nejhustěji osídlených zemí západní Evropy. Jen v samotném severním Porýní a Westfálsku je na 33 959 km<sup>2</sup> asi 217 měst o více než 10 000 obyvatel. Také v severozápadní části NSR, na severním a severovýchodním pobřeží, v hornorýnské nížině mezi KARLSRUHE, WIESBADEN a FRANKFURT am Main je mnoho velkých měst. Tyto namátkové příklady potvrzují, že velká města, ale také střední a menší města mají velký význam pro bránící se vojska a pro účinnost budou často klíčem k dalšímu

pronikání do hloubky teritoria. Z toho vznikají přirozeně velké nároky na průzkum všech stupňů. Jsou tyto nároky oprávněné? Může průzkum opatřit velitele s požadovanou rychlostí a přesností údaje nutné k dobytí města? Jakým způsobem můžeme včas získat údaje o městech v určitém směru? Může velitel ve svém rozhodnutí dobytí měst nebo jejich blokádu velkoryse přejít a nebo je musí brát v úvahu? Na tyto a ještě jiné otázky bychom se měli zaměřit a snažit se na ně odpovědět.

Proč mají velká města značný význam v obraně?

Jestliže ve středověku města a osady chránily obyvatele od vpádů, pak se v následujících válkách jejich funkce změnila. Druhá světová válka, zvláště ale zkušenosti z Velké vlastenecké války ukazují, jak důležitou úlohu mělo mnohé město v plánech operací. Často jeho dobytí nebo jeho ztráta rozhodly o vítězství nebo porážce v bitvě nebo v boji.

Strategický význam měly boje o Leninograd, Stalingrad a Moskvu. Neměly jen podstatný vliv na průběh operací, ale na průběh války vůbec.

Dnes můžeme říci, že města ve válce, vedené s použitím nebo bez použití jaderných zbraní mají nadále velký význam. Bude ovšem záviset na takových faktorech jako je jejich velikost, jejich stav na určitém směru činnosti, na velitelském stupni, který je bude posuzovat. Z toho je zřejmé, že nepřítel města a průmyslové oblasti ze svých plánů nevyřadí, naopak je nutné očekávat aktivní obrannou činnost nepřítelů nejen podél vodních toků a pohoří, ale také ve městech. Ze cvičení s vojsky,

z velitelsko-štabních cvičení a z různých teoretických pojednání armád NATO vyplývá, že města a průmyslové oblasti sehrály také svoji úlohu v operačních plánech v obraně.

Nejpodstatnější názory NATO můžeme shrnout takto:

— velká města jako politická, ekonomická a kulturní centra (každé dle situace, velikosti a významu) mohou při bojové činnosti sehrát určitou úlohu při plnění dílčích cílů války, ovšem vždy se zřetelem na velikost země (státu). Jde při tom o taková města, jejichž ztráta by znamenala zeslabení určitých prvků obrany země. Ztráta velkého města nebo průmyslové oblasti vedle morálního a psychologického účinku může znemožnit nebo přinejmenším značně omezit také mobilizaci záloh ve všech oblastech;

— velká města a průmyslové oblasti mohou mít charakter pevnosti, jsou-li spojeny s účelným systémem obranných objektů. V takových případech nemůže být město dobyto útokem z chodu, poněvadž k tomu by nestačily síly a prostředky. Musí se nejdříve překonat jedna obranná linie nepřítele po druhé (před okrajem města daleko předsunuté obranné postavení s hluboce členěnými obrannými objekty), dále opěrné body na okraji města a v jednotlivých městských čtvrtích. Teprve

další rozhodná útočná činnost může vést k dobytí města;

— města jsou nesmírně důležitá jako zásobovací a týlová centra obránce. Obrana může být vedena — zvláště při bojové činnosti bez použití jaderných zbraní — delší dobu a zásoby mají pak pro obránce velký význam. Zpravidla se včas zřizují velké sklady zásob a pohonných hmot, budují se teritoriální VS a zajišťují se válečné důležité objekty. Taková příprava měst se však nedá plně utajit; proto budou důležité objekty ve městech právem i důležitými objekty průzkumu;

— ulice a vodní překážky v útočných směrech budují se jako uzly zátarasů. Útočící vojska nemohou města obcházet, protože manévry k obejití města by mohl v důsledku ohrožení boků znamenat značné ztráty a tento záměr by mohl ztroskotat. Proto je možné obejít město jen v odpovídající vzdálenosti při spolehlivém umlčení nepřítelů. Vede-li útočník úder mimo město, pak bude záviset na síle a odporu nepřítelů ve městě, zda musí být město nejdříve blokováno a teprve potom dobyto.

Z těchto úvah vyplývá, že průzkum měst nesmí se zanedbávat ani v míru a tím méně ve válce. Bojovat ve městech nebo v průmyslových oblastech bez předchozího jejich průzkumu mohlo by znamenat již předem se zřící naděje na úspěch.

### Úkoly průzkumu

K přípravě a vedení operací a bojů musí průzkum získat údaje jak o nepříteli, tak i o jeho důležitých městech a průmyslových centrech. To je důležitý podklad k rozhodnutí na všech stupních velení. Podle charakteru a stavu města v obranném systému nepřítele může být útok vojsk na město zahájen z chodu, po přípravě nebo po jeho předchozím obléhání. Jde-li o velká města nebo o průmyslové oblasti útočí se většinou po přípravě nebo po jejich obléhání.

Rozhodnutí o dobytí města musí být vydáno včas a za přibližování neustále upřesňováno na základě získaných průzkumných údajů a informací nadřazeného štabu. Pro divizi je velmi nesnadné získat ihned na začátku války včas údaje o městech v útočném směru, protože času bude velmi málo a kromě toho její průzkumné síly a prostředky mohou plnit část úkolů teprve se zahájením aktivní bojové činnosti. Proto se musí divize opírat nejdříve o informace nadřazeného štabu.

Během blokády města nebo při boji v samotném městě musely by průzkumné

prostředky divize získávat údaje potřebné k rozhodnutí v podstatě samy. Při činnosti ve městě je nutné vést průzkum do takové hloubky, aby mohla útočící vojska rozoznat záměry nepřítele a učinit včas protipatření.

Velitel potřebuje k rozhodnutí rozsáhlé údaje o nepříteli ve městě, o terénu a o povětrnostních podmínkách. Stanovíme-li však průzkumu úkoly v takovém rozsahu, pak budou jistě jeho výsledky málo uspokojivé. Hodnocení nepřítele je velmi složité, protože průzkum nemůže plně posoudit všechny skutečnosti. Získání průzkumných údajů je objektivně omezeno a proto by měly průzkumné prostředky divize pátrat po nejdůležitějších objektech nepřítele. Učinil-li velitel své rozhodnutí, pak musí vždy brát v úvahu

— do jaké míry se může změnit situace nepřítele do doby realizace vlastního rozhodnutí,

— jak bude nepřítel reagovat na útok.

V zásadě mohou to být v určité bojové fázi často hlavní úkoly průzkumu. K plá-

nování a vedení průzkumu to však nepostačuje, je proto nutné přihlížet k tomu,

— jak může nepřítel útok na město ztížit, popř. mu zabránit,

— kde jsou objekty nebo uskupení, které by mohly v rozhodující míře ovlivnit úspěch či neúspěch útoku,

— které údaje musí být získány a do které doby.

Hlavní úkoly průzkumu v boji o město vyplývají z toho, že velitel má o možné činnosti nepřítelů ve srovnání s obvyklou bojovou činností, menší přehled. Při boji o města musí proto průzkum v první řadě zjišťovat:

— prostředky jaderného napadení, dělostřelectvo a minomety, jakož i jejich pohotovost k použití,

— radiotechnické systémy a VS (soudradnice),

— sklady speciální munice, munice a pohonných hmot a jejich přísun,

— uskupení, číslování jednotek, stav a bojovou hodnotu nepřítelů.

Za přiblížování k městu je třeba zjišťovat směry odchodu hlavních sil nepřítelů a charakter obrany města. V městě zjišťuje průzkum opěrné body v budovách, na hlavních ulicích, náměstích a v podzemních objektech. Úkoly se stanoví průzkumu až do splnění bojového úkolu divize. Přesto se musí přihlížet k tomu, že nebudou moci být splněny najednou, ale často jeden po druhém. Předpokládá-li se dobytí města teprve v průběhu operace (boje), uvedou se opatření k zajištění tohoto úkolu do Plánu průzkumu nejdříve obecně a teprve později se konkretizují. K tomu zpracovává náčelník průzkumu Plán průzkumu buď na své mapě v měřítku 1 : 50 000 nebo použije plány města. Plán průzkumu k dobytí velkého města je účelné zpracovat odděleně, přičemž se stanoví průzkumným orgánům zvláštní požadavky. Nestačí např. schématicky sečítat jednotlivá bojová vozidla a technické bojové prostředky, které bojují od sebe odděleně, poněvadž za těmito počty jsou skryty celé bojové sestavy jednotek a útvarů. Způsob uspořádání bojové sestavy nepřítelů bude záviset na jeho úkolech a možnostech. Průzkum je nutné zaměřit k tomu, aby- chom mohli nepřítel porazit ještě před a nebo ve městě a podle toho zvážit také

vlastní možnosti. Z množství izolovaných údajů vyplývají souvislosti a vztahy, které dovolují veliteli odhalit zámýsl nepřítelů, prostor jeho hlavního úsilí, určit zranitelná místa v jeho sestavě a nakonec vyvodit z toho správné závěry. Vytvořit tento předpoklad k práci velitele, to je jeden z nejdůležitějších a nejnáléhavějších úkolů náčelníka průzkumu a jeho podřízených důstojníků.

Náčelník průzkumu využívá všechny prameny, připravuje požadované dokumenty a mapy a vyvozuje možné závěry. Při získávání informací bylo by účelné, aby na příslušných mapách (plánech) podchytil všechny údaje, které zájímají jeho štáb. Doporučuje se vést tyto dokumenty:

— mapy s velkými městy na směru bojové činnosti s uvedením důležitých objektů, počtu obyvatel, sociálního složení, mobilizačních možností apod.,

— mapy (fotosnímky, nákresy) nejdůležitějších komunikací, mostů, železnic, kanálů a přístupů uvnitř města,

— zvláštní mapy s nejdůležitějšími objekty a vojenskými zařízeními ve městě jako např. letiště, sklady munice, poštovní úřady, nádraží, čerpadla pohonných hmot apod.,

— plány města, popisy obce, geografické, politické a ekonomické zhodnocení jako podklad k určitým rozborům.

Při použití leteckých snímků měl by být postup obdobný. Nemá-li štáb letecké snímky nebo má-li nepostačující, musí náčelník průzkumu s náčelníkem štábu stanovit, jaké letecké snímky, tj. jakých prostorů, by se měly vyžádat od štábu armády.

Spojení s úvazy a svazky při průzkumu je v míru stejně důležité jako za války. Proto by měl náčelník průzkumu divize udržovat pravidelný styk s příslušnými orgány sousedních svazků a vyměňovat si navzájem informace (ústně nebo písemně). V současné době je velmi užitečný úzký styk náčelníka průzkumu s průzkumnými orgány pohraničních jednotek a letectva i s civilními institucemi, které také mohou opatřit určité informace. Noviny, časopisy a jiné tiskoviny různých vysokých škol a knihoven mohou být také zdrojem informací.

### Některé zvláštnosti průzkumu

Průzkum při boji o města má některé zvláštnosti, vyplývající ze situace a charakteru města i z obrany nepřítelů. Zvlášť města na řekách a průplavech se strmými a opevněnými břehy skýtají výhodné

podmínky k obraně. Překážky tohoto druhu mají mnohá evropská města. Kromě toho mohou být u těchto měst využity předem určené výšiny jako vnější obranné pásmo. Četné budovy a komplexy domů,

parky, zahrady a náměstí mohou sloužit jako možná postavení a opevněné objekty. Mnoho opěrných bodů bude navzájem spojeno společným palebným systémem a s ochranou zátarasy všeho druhu. Určité komplexy domů mohou být vybudovány jako uzly obrany. Všechna palebná postavení prostředků jaderného napadení a dělostřelectva budou zpravidla v parcích, zahradách, na hřbitovech a náměstích. PT zbraně zaujmají svá postavení většinou za zátarasy (barikádami), v otvorech ve zdích nebo ve vchodech domů. Podzemní objekty, např. kanalizační stoky nebo podzemní dráha budou také většinou součástí obranného systému, protože umožňují obránci skrytě přisunovat a soustřeďovat síly k protiútokům. Tyto zvláštnosti ztěžují nejen útočnou činnost ve městě, ale kladou na průzkumné orgány vysoké požadavky, z nichž nutno uvést:

- průzkumné orgány musí získávat údaje o nepříteli ve městě iniciativně a včas. Jen dobře organizovaná součinnost všech druhů průzkumu a trvalé spojení zaručují splnění úkolů;

- činnost průzkumných orgánů musí

být zaměřena na nejdůležitější útočné objekty,

- k dobytí města musí být zajištěn do šířky a hloubky odstupňovaný systém průzkumných orgánů vševojskového průzkumu i motostřeleckých a tankových jednotek. Účelně musí být využity organické i neorganické prostředky (pozorovatelé, pozorovací hlídky, pozorovatelé velitelů druhů vojsk, průzkumné skupiny, skupiny hloubkového průzkumu a radiotechnické prostředky);

- průzkum musí být veden za všech okolností, i když útočící vojska nemohou dobyt město prvním útokem,

- použití průzkumných prostředků v noci může být velmi efektivní při nejmenších ztrátách,

- průzkumné skupiny by měly být zesíleny dělostřeleckými pozorovateli, kteří by mohli řídit dělostřeleckou palbu na nejdůležitější objekty,

- činnost malých průzkumných skupin smíšeného složení je obvykle úspěšnější než silnějších skupin.

Z těchto zvláštností vyplývají zásady použití průzkumných sil a prostředků.

### Možné způsoby použití průzkumných orgánů

Vycházíme z předpokladu, že průzkumné síly a prostředky mohou být včas použity na základě předvídaného plánování náčelníka průzkumu.

Během útoku, tj. v období přibližování k městu, jsou v činnosti průzkumné skupiny pluků a divizí a prozkoumávají ze svých bojových vozidel okraje města, předpolí, popř. také předměstí a přístupy ke městu. Vozidla by neměla pronikat do města, je-li obsazeno nepřítelem, aby bylo zabráněno zbytečným ztrátám. Průzkumné skupiny obsazují výhodná místa na výšinách nebo jiných úsecích a pozorováním zajišťují směry činnosti svých útvarů nebo divize.

Skupiny hloubkového průzkumu působí již během přibližování pod ochranou tmy v blízkosti města nebo na jeho okraji a vnikají do města pěšky. Jejich úkolem je zjišťovat důležité objekty jako prostředky jaderného napadení, palebná postavení dělostřelectva, důležité komplexy budov a způsob jejich zajištění.

Prostředky rádiového a radiotechnického průzkumu nemohou v této době získat větší množství hodnotných údajů. Musí postupovat společně s PO a vést průzkum za pohybu. Obsadí-li PO nějaký úsek, rozvíjí se radiotechnická průzkumná rota za jeho bojovou sestavu.

Průzkumné skupiny motostřeleckých (tankových) pluků a divize pokračují v průzkumu pozorováním buď z vozidel nebo pěšky. Průzkumné orgány musí proniknout až do středu města a později i k protilehlému okraji města. Je zde ovšem určité riziko jejich předčasného zničení. Je to však objektivně nutné proto, abychom pokud možno úplně odhalili uskupení a záměry nepřítele. Útok k dobytí obléhaného města může začít, jakmile k tomu průzkum vytvoří předpoklady. Požadavek, zajistit nejméně 70 % údajů o nepříteli průzkumu před zahájením útoku, musí být za těchto podmínek určitě vyšší.

Za těchto podmínek je použití skupin hloubkového průzkumu a radiotechnické průzkumné roty velmi důležité. Radiotechnická průzkumná rota se rozvíjí na předem určených výšinách před městem a zjišťuje především velitelská spojení ve městě. Se zahájením bojové činnosti ke zničení nepřítelského uskupení ve městě, působí jednotky bojového průzkumu buď bezprostředně před nebo uvnitř bojové sestavy. Hlubší jejich proniknutí do opevněného města je spojeno s rizikem předčasného zničení. Zde platí především zásada pro každého velitele „Bez průzkumu ani krok“.

V mnoha případech povedou orgány bojového průzkumu — vybaveny přenos-

nou rádiovou stanicí a lehkými palebnými zbraněmi — průzkum pod ochranou skrytu pěšky. To přirozeně nevylučuje možnou činnost na vozidlech na jednotlivých směrech, v týlu, v mezilehlých prostorech a neobsazených úsecích.

Vycházíme-li z toho, že útočné tempo vojsk ve městě bude zpravidla velmi nízké (v 2. světové válce bylo útočné tempo denně od několika stovek metrů až do 3 km; jen v Berlíně dosáhlo útočné tempo 3 km/h), bude zřejmé, že tempo průzkumu, uskutečňovaného pěšky, v zásadě postačí k získání nutných údajů. Narazí-li průzkum na zátarasy a soustředěnou obrannou palbu, musí se pokusit proniknout rozvalinami, vedlejšími ulicemi nebo kanalizačním systémem a nepříteli obejít, postupovat v jeho týlu a pokračovat v průzkumu v nařazeném směru.

Průzkumné skupiny útvarů a divize měly by působit nejdříve v bojové sestavě úderných uskupení, později pronikat do týlu a mezilehlých prostorů obrany nepřítelů, dovnitř města, dosáhnout jeho protilehlého okraje a zjišťovat příp. přísun záloh nepřítelů. Průzkumné skupiny smíšeného složení (obrněná vozidla, tanky) postupují podél širokých ulic. Při dostačující sílce musí být k průzkumu a zabezpečení vzájemné podpory palbou využity obě strany ulice. Jsou-li ulice úzké a nepřehledné, bude účelné postupovat jejich středem. Hlavní způsob průzkumu ve městě bude

pozorování z krátkých zastávek. Překvapivá činnost ochromuje nepřítel. Proto musí být průzkum veden podle možnosti s velkou rychlostí, s využitím přepadů a překvapivé palby.

Při bojích ve městě je činnost rádiového a radiotechnického průzkumu v důsledku pohlcování elektromagnetických vln velmi ztížena. Radiotechnická průzkumná rota měla by se proto v této fázi boje rozvíjet na působit na výšinách nebo na vysokých budovách. Její přemístění k dalšímu útoku musí být zabezpečeno podle vývoje situace.

Ve všech obdobích bude převládat vzdušný průzkum, zvláště s využitím leteckých snímků (vrtulníky, pomalé letouny s optickými a radiolokačními prostředky). Může co nejrychleji získat potřebné údaje o změnách v systému opevnění nepřítelů, o ženíjních objektech, postaveních, opěrných bodech a může doplnit i údaje o zastavěnosti a struktuře města.

Průzkum měst v žádném případě neztratil svůj význam. Bez průzkumu je nemyslitelné úspěšné zakončení bojové činnosti. Teprve rozsáhlé údaje o situaci a uskupení nepřítelů ve městě, spojené s reálným posouzením jeho možností, jsou předpokladem k účelnému rozhodnutí. Průzkum může příznivě ovlivnit průběh každé operace nebo boje.

**Upraveno z tisku NDR.**